

Textversion av Kemikaliepodden avsnitt 9 – Mensskydd

I avsnittet medverkar Karin Alkell som arbetar med rådgivning och Frida Ramström som är inspektör. Programledare är Kristina Falk Törnquist, webbredaktör och kommunikatör (Publicerat den 8 januari 2019).

[Här kan du lyssna på programmet.](#)

- KRISTINA: 0:00:14 Gosedjur, bitleksaker och speldosor, ja, redan till det nyfödda barnet finns det mängder av leksaker att köpa i butikerna och på nätet. Och i takt med att barnen blir äldre ökar utbudet i butikerna. Men vad vet vi egentligen om kemikalieinnehållet i leksaker? Hur ska vi kunna avgöra vad som är säkert för våra barn? Och finns det leksaker som vi faktiskt bör undvika? Det och mycket annat ska vi prata om i det här avsnittet av Kemikaliepodden, en podcast från Kemikalieinspektionen för en kemikaliesmart vardag. Jag heter Kristina Falk Törnquist och jag är kommunikatör här på Kemikalieinspektionen. Till vår hjälp i det här avsnittet har vi Karin Alkell som är rådgivare på Kemikalieinspektionen. Välkommen.
- KARIN: 0:00:57 Tackar.
- KRISTINA: 0:00:57 I dag får vi också hjälp av Frida Ramström som är inspektör på Kemikalieinspektionen. Välkommen.
- FRIDA: 0:01:03 Tack..
- KRISTINA: 0:01:04 Ja, jag börjar med att ställa några frågor till dig Karin. Hur säkra är egentligen leksaker som vi handlar i butikerna?
- KARIN: 0:01:10 Ja, de allra, allra flesta leksakerna, de är säkra och det är också ett krav att de är det för annars får inte företagen sälja dem. Och reglerna vi har i Sverige och i EU är väldigt stränga. Och leksaker får inte innehålla eller läcka farliga ämnen, så att barn kan ta skada.

KRISTINA: 0:01:27 Ja, skönt att höra. Men i dag finns det också ett stort utbud av leksaker på internet, finns det något särskilt som vi bör tänka på när vi handlar där?

KARIN: 0:01:38 Ja, mitt råd är att vara försiktig med att handla leksaker på sajter där du köper leksakerna direkt från leverantörer utanför EU. För att då är risken sannolikt större att leksaken inte följer de här stränga kraven som vi har i EU. Och ett annat råd, det är att kolla upp företaget som du ska handla hos och kontrollera att det finns trovärdiga kontaktuppgifter. Och du kan också läsa på vad andra tycker om företaget.

KRISTINA: 0:02:04 Okej, hålla koll på varifrån man handlar alltså. Finns det något annat som kan vara bra att känna till?

KARIN: 0:02:12 Ja, man ska tänka på att köpa leksaker som är anpassade efter hur gammalt barnet är, så köp inte leksaker till små barn om de är märkta med en text som säger att leksaken inte är lämplig för barn under tre år. Ibland kan det också stå att den inte är lämplig för barn under 36 månader. Och ibland så är leksaken bara märkt med en symbol istället och det är ett överstruket bebishuvud och så står det siffrorna noll till tre under.

KRISTINA: 0:02:37 Okej, ja, jättebra. Något annat tips du har för den som vill handla leksaker?

KARIN: 0:02:43 Ja, en annan sak som jag tänker på, det är att kontrollera att leksaken inte har smådelar som kan lossna, som barnen kan sätta i halsen och kvävas av. Och om leksaken är batteridrivna så har den en batterilucka och då är det viktigt att kolla att den är ordentligt åtskruvad och sitter fast. För det har hänt olyckor. Giftinformationscentralen får in sådan information, om att barn har svält små knappcellsbatterier som då kan skada magen och tarmarna.

KRISTINA: 0:03:10 Oj, ja, det låter jätteviktigt att hålla koll på. Finns det något ytterligare som vi kan tipsa om här?

- KARIN: 0:03:17 Leksaker som luktar kemiskt är det bra att undvika att köpa. För om leksaken luktar starkt av kemikalier, då är det något som kommer ut ifrån leksaken till omgivningsluften. Och alltså det behöver inte vara farligt, men för säkerhets skull är det bäst att låta bli saker som luktar starkt. Och någonting annat man kan tänka på är också att kontrollera att leksaken är CE-märkt, för det innebär att tillverkaren garanterar att leksaken är säker.
- KRISTINA: 0:03:45 Okej. Det finns ju många barn som tycker det är roligt med självlysande stavar. Är de okej för barnen att leka med?
- KARIN: 0:03:56 Nja, alltså lysstavar, de är oftast inte tänkta för barn. Och de får inte säljas som leksaker. Och det händer att barn tuggar hål på de här stavarna och får i sig vätskan. Och då kan slemhinnorna i munnen bli irriterade och det kan svida i mun och svalg. Och det kan till och med bli så att barnet mår illa och kräks. Så man ska tänka på att lysstavar inte är tänkta för barn och därför är de inte lika säkra att använda som leksaker är.
- KRISTINA: 0:04:24 Nej, just det, okej. Det finns mycket leksaker att köpa på begagnatmarknaden, är det något särskilt man ska tänka på när man vill köpa begagnat? Eller exempelvis om man vill låta barnen leka med leksaker som man själv lekte med när man var liten?
- KARIN: 0:04:40 Ja, något som är bra att känna till, det är att kemikaliekraven för leksaker, de var inte lika stränga före år 2013 för då kom det nya regler och strängare kemikaliekrav. Så det innebär att de leksaker som tillverkades före 2013, de kan innehålla kemiska ämnen som är förbjudna i dag. Men om man köper CE-märkta leksaker, tillverkade efter 2013, då ska de vara okej.
- KRISTINA: 0:05:04 Okej. Men om man vill pyssla ihop och snickra eller på annat sätt tillverka egna leksaker. Är det något särskilt som man ska tänka på då?

- KARIN: 0:05:13 Man bör vara medveten om att det inte finns lika stränga regler för material i allmänhet som för leksaker. Och sen så är det också bra att tänka på att man ska använda saker till det som de är avsedda till. Det finns till exempel flera vanliga recept på slajm med lim som ingrediens. Och även om man då använder ett barnlim så är det direkt olämpligt att göra det. För att lim är tänkt att användas på ett helt annat sätt, inte att man ska ha så mycket hudkontakt med det som det blir då man leker med slajm. För det håller man ju på med mycket med händerna.
- KRISTINA: 0:05:48 Ja, just det. Tack Karin för alla bra råd. Nu har jag lite frågor också till dig Frida. Du arbetar alltså som inspektör, hur kontrollerar ni leksaker?
- FRIDA: 0:05:58 Ja, vi köper in leksaker som säljs i butiker i Sverige eller på nätet och så skickar vi dem till laboratorier där man gör kemiska tester på dem. Sen när vi får analysresultatet så berättar vi om det för företagen. Och om det är några ämnen som är förbjudna så måste företagen sluta sälja leksakerna.
- KRISTINA: 0:06:19 Hur vanligt är det att ni hittar leksaker som innehåller hälsoskadliga ämnen?
- FRIDA: 0:06:23 Ja, vi väljer att fokusera på att kontrollera såna leksaker där vi tror att vi kan hitta de farliga ämnena. Så om man ser till de leksaker vi kontrollerar så är det ungefär en sjättedel där vi hittar förbjudna ämnen. Men det visar inte hur det ser ut på hela marknaden, utan det är av de produkter där vi misstänker att det kan finnas farliga ämnen.
- KRISTINA: 0:06:44 Okej. Det är många som kanske har hört talas om att det kan finnas hälsoskadliga ämnen i en del plaster. Är plastleksaker mer problematiska ur kemikaliesynpunkt än andra?
- FRIDA: 0:06:57 Nja, leksaker av vissa sorters plast kan vara mer problematiska än andra. Det är främst i mjuk PVC-plast som vi i våra kontroller hittar farliga ämnen. Men det finns också mycket bra plastleksaker och man kan göra mjuk PVC-plast bra också. Men man ska tänka på att kraven i

lagstiftningarna har skärpts mycket senaste åren, som Karin sa, sedan 2013. Så det är generellt sett bättre att välja nyare plastleksaker än äldre.

KRISTINA: 0:07:30 Och hur är det med leksaker i andra material då? Finns det något material som man kan säga är helt säkert ur kemikaliesynpunkt?

FRIDA: 0:07:36 Ja, det är svårt att säga att något material aldrig skulle innehålla farliga ämnen. Men vad vi väldigt sällan hittar i vår kontroll är farliga ämnen i leksaker av textil, till exempel gosedjur. Och även hårdplast- och träleksaker brukar vi inte heller hitta någonting i.

KRISTINA: 0:07:56 Okej. Jag ser att du har med dig lite saker hit till podd-studion idag. Vad är det du har med dig? Berätta.

FRIDA: 0:08:02 Ja, jag har tagit med några leksaker som är exempel på där vi faktiskt har hittat farliga, oförbjudna ämnen i. Och som det här är en hoppboll av grön plast och det är en sån här som barn ska sitta på och studsa i och hålla i sig i några handtag. Och i den här så har vi hittat två mjukgörande ämnen, en ftalat som heter DEHP och sen även kortkedjiga klorparaffiner. Och de här ämnena används för att göra plasten mjuk men de är också farliga i egenskaper och därför är de förbjudna. Men man kan känna på den här plasten att den är nästan lite klibbig och har en fet känsla och den luktar också inte så gott fast det var flera år sen vi köpte in den här. Så det är lite såna här tecken som vi letar efter när vi letar efter farliga kemikalier.

KRISTINA: 0:08:51 Okej. Ja, man känner att den är lite klibbig här. Kan man säga generellt att det finns särskilda egenskaper som ni tittar efter som kan ge en hint om att det förmodligen är något problematiskt med den leksaken?

FRIDA: 0:09:06 Ja, just det här att leksaker av plast luktar starkt av kemikalier eller obehagligt på annat sätt, brukar vi kolla efter för det kan vara ett tecken på att det är ganska låg kvalitet på plasten. Och då misstänker vi att de kanske även har använt farliga och förbjudna ämnen. Sen finns

det även att leksaker kan lukta av parfym för man har tillsatt ett doftämne. Och det kan man också vara lite observant på för det finns parfymämnen som kan orsaka allergi.

KRISTINA: 0:09:35 Okej. Jag ser att du också har med dig en leksakstelefon. Vad är det för problem med den?

FRIDA: 0:09:42 Ja. Ja, det här är en sån här elektrisk leksakstelefon som ska blinka och låta när barnen leker med den. Och i den här så har vi hittat bly inuti själva elektroniken. Här kan man se att vi har plockat isär den. Bly är en metall som är begränsad i leksaker för att den har farliga egenskaper. Men i det här fallet så kommer inte barnen åt ämnet om de inte plockar isär telefonen då. Men anledningen till varför det är förbjudet i det här fallet, är att de som tillverkar såna här leksaker kan utsättas för bly då eller så kan det komma ut i miljön när man slänger den här. Och så kan det också försvåra återvinningen av elektriska produkter.

KRISTINA: 0:10:28 Okej. Sen här är något annat som ligger kvar i sin påse här, kan du berätta, vad är det här för någonting?

FRIDA: 0:10:36 Ja. Det här är en typ av leksak som heter Squishes. Och det har varit väldigt populärt på senare år bland lite större barn, att leka med och samla på. Men det har också uppmärksammats en hel del på grund av det kemiska innehållet. Och det var i somras då, den danska motsvarigheten till oss publicerade en undersökning där de hade hittat vissa farliga ämnen i Squishes som skulle kunna utgöra risker för barn som sover med såna här tätt intill sig i sängen eller om man har väldigt många i ett barnrum.

KRISTINA: 0:11:14 Okej. Vad beror de här riskerna på?

FRIDA: 0:11:17 Ja, då är det vissa kemikalier som finns i det här plastmaterialet som avges ut till luften. Och det var främst risk för att ögon och slemhinnor blir irriterade. Och nu håller vi på Kemikalieinspektionen på att

göra liknande tester på ett 20-tal Squishes för att se om vi kan hitta ungefär samma typ av risker med dem.

KRISTINA: 0:11:40 Okej, intressant. Men vad kan vi säga redan i dag om Squishes, innan de här studierna, undersökningarna är klara?

FRIDA: 0:11:49 Ja, våra råd är då att man ska undvika av den här typen produkter och leksaker om man är orolig fram tills vi vet mer om hur de här kan påverka barn som leker med dem. Man kan också välja att undvika att barn ska sova med dem i sängen eller på annat sätt ha långvarig nära kontakt med dem. Och man ska absolut inte ge såna här till små barn för man kan lätt nypa loss en bit eller dra loss små bitar och då kan småbarn som stoppar saker i munnen sätta den i halsen och då blir det en risk för kvävning.

KRISTINA: 0:12:23 Ja, just det. Men vad kan man göra om man hittar en leksak som man misstänker inte uppfyller de regler som gäller eller innehåller problematiska ämnen?

FRIDA: 0:12:32 Ja, man kan dels kontakta företaget som man har köpt den av och påtala det problem man har hittat. Sen kan man också höra av sig med frågor och tips till oss på Kemikalieinspektionen. Det går att göra via vår hemsida, kemikalieinspektionen.se. Och då när vi får ett tips så försöker vi utreda saken så gott vi kan med den informationen vi har fått.

KRISTINA: 0:12:55 Okej, tack så mycket Frida.

KRISTINA: 0:13:02 Nu har vi kommit till den del av programmet då vi svarar på frågor som har kommit in till oss på Kemikalieinspektionen. En förälder skriver så här ”jag har en sju månaders bebis som råkade sitta och suga på en mjuk plastleksak i två minuter. Leksaken är gjord i början av 90-talet, är nu väldigt rädd för ftalater och andra giftiga ämnen, men visst borde väl ändå risken för att mitt barn har skadats vara väldigt liten?”. Karin, vill du svara på den?

- KARIN: 0:13:29 Du behöver inte vara orolig, för att den typen av ämnen som kan läcka från mjuk plast, till exempel de här ftalaterna som du nämner, de kan vara skadliga om man utsätts för dem under lång tid och vid många tillfällen. Men det är ingen fara eftersom ditt barn har sugit på leksaken vid ett enstaka tillfälle och under så kort tid.
- KRISTINA: 0:13:46 Ja, okej. Det låter jättebra. Och så här skriver en annan förälder, ”jag vill måla några träleksaker till mitt barn, vilken sorts färg ska jag använda som är säker om mitt barn stoppar leksaken i munnen? Kan ni ge exempel på märken eller dylikt som är okej?”.
- KARIN: 0:14:03 Det finns hobbyfärg som är gjord för att kunna användas av barn och vi rekommenderar att man använder såna färger. Så fråga i affären efter färger som ska användas för att måla på leksaker till småbarn. Och de här färgerna de ska klara de stränga kemikaliekraV som finns.
- KRISTINA: 0:14:20 Här kommer ytterligare en fråga från en förälder, ”hej, jag har läst om hemmagjort slajm med lim som en av ingredienserna. Sånt slajm gör vi förstås inte, men vad innehåller egentligen det slajm som finns i butikerna? Jag har frekvent sagt nej då jag tänker att de innehåller kemikalier och mjukgörare. Men det är sån press på att alla ska ha. Vad vet ni om detta?”. Frida, vill du svara?
- FRIDA: 0:14:44 Ja. Ja, för att leksaker ska få säljas här i EU så måste tillverkaren ha kontrollerat så att de inte innehåller skadliga ämnen som kan utgöra risk för barn. Och då ska tillverkaren intyga det genom att sätta ett CE-märke på leksaken. Så om man köper slajm som är CE-märkt så ska det vara säkert. Men så har man sett i olika länder i EU att man ändå har hittat slajm som säljs i butiker som innehåller för höga halter av vissa ämnen, bland annat det kemiska ämnet bor. Men vårt tips är då att man köper slajm från kända märken och från butiker. Och sen kan man också kolla en varningslista som finns inom EU där alla myndigheter rapporterar farliga produkter de hittar, som heter RAPEX. Så då kan man kolla om ett slajm är med där då, då ska man inte köpa det slajmet.

- KRISTINA 0:15:41 Nej, bra. Nu kommer vi till den sista frågan som vi hinner med här i dag. Så här skriver en förälder ”vi köpte ett leksakskök till vår dotter och den har en doft, först tänkte vi att det var emballaget men själva möbeln luktar också. Och den luktar fortfarande trots att den har varit uppackad i sex till sju veckor. Det jag undrar är, kan jag skicka in en av trädelarna för undersökning eller ska jag bara chansa och hoppas på att det inte är något farligt?
- FRIDA 0:16:10 Ja, det är väldigt svårt att svara på vad det är som gör att det här leksaksköket luktar. Och det behöver inte heller vara farligt bara för att någonting luktar. Men jag tycker att det bästa är att vända sig till leverantören och fråga varför varan luktar så här. De borde vara bäst på att kunna ta reda på vad det är och vad det är för ämne som kan lukta. Vi på Kemikalieinspektionen kan tyvärr inte ta emot varor för analys på beställning av konsumenter eller företag.
- KRISTINA 0:16:42 Tack Frida för det svaret. Kemikaliepodden börjar gå mot sitt slut, men innan vi tackar för den här gången så tänkte jag be om era allra bästa tips till den som ska handla leksaker. Frida, vilka är dina viktigaste tips?
- FRIDA 0:16:56 Ja, då tycker jag att man ska köpa leksaker från välkända märken och seriösa butiker. Jag tycker också man ska köpa CE-märkta leksaker, ha koll på det. Och så tycker jag man ska undvika parfymerade leksaker eller leksaker som luktar starkt av kemikalier.
- KRISTINA 0:17:13 Ja, tack för de tipsen. Och Karin, vilka är dina bästa tips?
- KARIN 0:17:18 Ja, mitt bästa tips, det är att satsa på att köpa få leksaker av bättre kvalitet än många av sämre. Så, köp leksaker av kända varumärken och inte via webbshoppar där man köper direkt från länder utanför EU.
- KRISTINA 0:17:33 Tack Karin för de tipsen. Nu är det här avsnittet av Kemikaliepodden slut. Gå gärna in på vår webbplats, kemikalieribarnsvardag.se.

Där finns bland annat en informationsfilm som du är med i Frida, med våra allra viktigaste tips för en kemikaliesmart vardag. Du har lyssnat på Kemikaliepodden som är en podd från Kemikalieinspektionen, en myndighet som arbetar för att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier. Gäst i det här programmet har varit Karin Alkell, tack för att du var med oss här i dag.

KARIN

0:18:07 Tack så mycket.

KRISTINA

0:18:08 Och Frida Ramström, tack för att du var med.

FRIDA

0:18:10 Tack.